

Acésta f6ia ese
cate 3 c6le pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, 6ra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

F6i'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abon6za la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiuu, s6u prin posta
s6u prin domni co-
lectori.

Nr. 2.

Brasiovu 15. Ianuaru 1871.

Anulu IV.

Scurta istoria a societatei iesuitiloru.

(Continuare).

Statutele s6i legile iesuitiloru. Pentruc6 se cunosci bene scopulu s6i spiritulu ori car6i societati omenesci, se cere neaparatu, c6 se affi mai antaiu, dupa ce legi s6i asiedimente se guberna s6i administra aceea. Multu tempu regulamentele iesuitiloru au fostu s6i au remasu pentru ceealalta omenime unu adev6ratu misteriu, d6in care cauza s'au si respanditu asupra loru cele mai fabul6se opiniuni. Astadi acelea regulamente, legi, statute, au ajunsu a fi proprietatea toturoru c6ti cunoscu alte limbe; numai in limb'a n6stra roman6sca coprinsulu acelora nu s'a vediutu pre c6tu scimu noi, neci intregu s6i neci macaru in estrasu. Spatiulu nostru ne sufer6 a le reproduce aici numai in estrasu.

Intiesulusu statuteloru d6in 1540 este acesta:

1. In t6te afacerile societatei s6i in t6te datorintiele care cadu asupra facarui membru, numai generariulu alesu d6in midioloculu ei are dreptulu de a decide, care pentru ce feliu de ocupatiune este aptu s6i capace (adeca generariulu iesuitiloru este investitu cu potestate monarchica absoluta).

2. Acelasi generariu are dreptulu de a proiecta regulamente s6i legi pentru societate, 6ra ac6sta are dreptulu de a le discuta s6i respinge in casuri grave, nu inse s6i in casuri urgente, s6i neci in casuri mai usi6re. 6ra essecutiunea legiloru s6i t6ta potestatea de comandante supremu remane depusa in manile generariului.

3. Membrii societatei se obliga a depune inca s6i unu alu patrulea votu, carele este: supunerea neconditionata s6i absoluta la vointi'a papei (obedientia illimitata erga pontificem), in c6tu ori candu acesta le-ar comenda, c6 se m6rga in ori-si ce missiune s6i se intreprinda ori-ce lucru pe lume, la pagani, la eretici s6i la schismatici, ei se se supuna neconditionatu si se implinesca cele poruncite, dio'a n6ptea, de aici p6na la Indi'a.

4. Neci unu iesuitu se nu cuteze a se inbi6e, a se offeri elu insusi pentru vreun'a missiune, ci fiacare se astepte, p6na 'lu va destina s6i denumi insusi Ddiu, adeca pap'a, c6 locutienetoriu alu seu, s6i generariulu societatei.

5. Toti membrii societatei au se jure ascultare s6i supunere neconditionata comandantelui generale, carele este locutienetoriulu lui Isusu pe pamentu.

6. Neci unu membru nu p6te posede avere privata, s6i neci chiaru societatea c6 atare; d6in contra pentru institute, sc6le, colegia, universitati, ospitale etc. potu primi ori c6ta avutia li s'ar da. D6in scolarii si studentii sc6leloru iesuitice se primescu tenerii la noviciatu pentru societate.

7. Aici iesuiti carii sunt totu-unadata s6i preoti, sunt obligati a indeplini oficiulu eclesiasticu inca si atunci, candu nu li s'ar veni neci-unu beneficiu, 6ra rogatiunile (officium, adeca cumu sunt rogatiunile 6reloru, a le deminetiei etc.) nu sunt obligati a le face in comunu c6 alti calugari, ci fiacare pentru sine. Ac6sta insemna at6ta, c6 iesuitii nu sunt obligati a petrece vi6tia contemplativa, c6 alti monachi, ci tocma d6in contra, vocatiunea loru este a petrece in lume, intre 6meni, spre a'i invetia, a le administra sacramentele, a'i confirma in credintia, 6ra pe necatolici a'i catolisa.

Numerulu iesuitiloru defiptu la inceputu de c6tra pap'a Paulu III. a fostu numai de siesedieci, prin urmare si statutele d6in 1540 era destinate numai pentru acea mica compania; mai tardu inse vomu vedea, c6 incercarea cu acelu numeru micu a fostu cu totulul desierta, d6in care cauza s6i numerulu iesuitiloru s'a inmultitu succesive la c6teva sute, apoi la mai multe mii, dupa aceea s6i statutele loru s'au mai amplificatu asia, precumu nu ar fi crediutu neci-unu omu pe fati'a pamentului. Firesce, pentruc6 problem'a pe care 'si luasera ei asupra, era gigantica s6i cu totulul extraordinaria, prin urmare densii era constrinsi a cauta s6i midiul6ce cu totulul extraordinarie, p6na candu ajunsera de spaim'a s6i de urg6a lunei intregi. Se fimu inse drepti in totu respectulu s6i c6tra t6ta lumea. Tocma candu iesuitii nu aru fi luat u asupra loru consolidarea potestatei monarchiei universale a totu potente a papei dela Rom'a, un'a problema ac6sta in totu casulu chimerica, ci d6ca ei s6i-aru fi propusu numai a correg6 moral'a publica s6i privata a omenimei de inainte cu 320 de ani, totusi ac6sta unica problema era se fia f6rte apas6toria, nu pentru siesedieci, ci pentru siesedieci de mii de barbati, s6i docti, s6i devotati cu totulul sublimei loru vocatiuni, T6te documentele mai bune, c6te ni s'au pastratu d6in acelea tempuri, marturisescu in unanimitate, c6 coruptiunea in biserica c6 si la curtile domnitoriloru, c6 s6i in clasele aristocratice s6i in cetati, ajunsese la culme. Insasi Rom'a se numea, s6i cu totu dreptulu, Babilonia. Respectulu s6i veneratiunea c6tra cele sante disparuse cu totulul. Era lucru de t6te d6ilele, c6

potirele și așa numitele monstranțe se se fure d'in biserice, în cătu pe la unele locuri trebuia se lege cani în lăintrulu bisericeii, pentrucă se afețe lucrurile sacre de furi sacrilegi. Casatori'a, juramentul și ori-ce promisiune făcută, ajunsese de bajocura. Mai neci-unu popa nu era fără așa numita concubina. Asasinatele prin veninu și pumnariu era la ordinea d'ilei. Neci pe tempulu imperatorilor celor mai spurcati d'in Rom'a antică nu ajunsese moralitatea de bajocura mai mare, decâtu se află ea pe la începutulu reformatiunei.

În primăver'a anului 1541 iesuitii își alesera de generariu pe fondatoriulu societății lor, adică pe Ignatiu Loyola, după aceea se și apucara de lucru, care pe unde'i împartî densulu. Îndata înse după doi ani se și cunoscù, că cu șisiedeci de înși n'are se facea tréba mare neci Loyola, neci pap'a. Preste această se pare, că ei la începutu nu reflectasera neci la împregiurarea, că membrii societății său trebuie se cunósca mai multe limbi, pentrucă se se póta întielege cu popórale, său ceea ce era se corespundia și mai bene scopului, se fia luati d'in tóte nationalitățile. Pentru membrii societății avea limba comună latin'a, cu aceea înse nu putea descende la poporu, la glóte, neci le ajutá nimicu în Asi'a și în Americ'a. Între acestea predicatorii și missionarii protestanți, carii apucasera a traduce bibli'a și alte carti bune în câteva limbi, făcea pasi rapedi cu doctrinele lor, și ce e dreptu, pe unde apucá ei înainte, începù a se mai corege și moralitatea, éra scólele resarea cá d'in pamentu. Între acestea împregiurari fatali pentru scaunulu Romei și pentru tóta potestatea papei, fatia cu așa rivali cumpliti, cumu era capii și conductorii protestanților, pap'a Paulu III. se înduplecà la luarea unei mesurè extraordinarie, de care se iau numai în pericole fórte mari. Elu adică prin bull'a sa d'in 14. Martiu 1543, care se începe cu cuventele, *Injunctum nobis* — —, auctorisà pe Ignatiu Loyola, cá se ia în óstea sa calugarésca de iesuiti ori-càti membrii va voí elu. Totu-unadata pap'a donà iesuitiloru în Rom'a duóe biserice „Dela Strata“ și cea „Dela S. Andreiu,“ cumu și unu locu mare, pe care se edifice unu palatu mare pentru iesuiti. Apoi fiindu-cà cersietori'a calugarésca a iesuitiloru încă începù se dea rezultate mari, Ignatiu Loyola îndata și infientià câteva institute nóue, și anume: „institutu său cenobiu“ pentru fetitè tenere, a caroru castitate era în pericolu, „asilu“ pentru femei cadiute, demoralisate, scóla de catechumeni“ pentru evrei, „orphanotrofiu“ pentru copii și fetitè fără parenti. Totu în acelu tempu iesuitii făceau processiuni pompóse cu totu feliulu de flamure și cu cantari, pentrucă se traga luarea-mente a lumii asupra lor, éra predice tienea nu numai în biserică, ci pretotendenea, și mai alesu în piație și la alte locuri publice. Totu prin susu citat'a bulla iesuitii mai castigara unu privilegiu ne mai audítu până atunci, că-ci adică pap'a desbracanduse de potestatea sa monarchică, decretà așa, cá pe viitoriu

generariulu societății iesuitiloru, fia acela ori-si care, ascultandu numai unu feliu de consiliu alu membriloru fruntasi, se aiba potestatea nelimitată de a modifica, schimba, sterge, adăoge în legile și statutele societății, său a le și abroga cu totulu și a pune altele în loculu lor, după împregiurari, și totusi acelea se aiba valóre deplină, încă și în casulu, cându pap'a nu ar sci nimicu de ele, se aiba totusi valóre și taría, cá și cumu le-ar fi confirmatu însuși pap'a.

Acésta decisiune desperată a papei Paulu III stà d'in cuventu în cuventu în aceeași bulla. Apoi acumu se se mai mire cineva de nenumeratele ecsemples d'in istoria, unde se vede curatu, că iesuitiloru nu le mai pasá neci de pap'a. Éca ce curendu votulu ascultarei órbe cătra pap'a devení paralisatu și în prăse ridiculu. De atunci înainte generariulu putea se schimbe statutele și legile societății după placulu seu, éra membrii societății în totu casulu avea se asculte orbese, că-ci altu-mentrea temnit'a cea mai întunecósa și alte pedepse adevératu militare era partea lor, éra pap'a trebuia se taca, pentrucă generariulu îi putea respunde fórte scurtu și la întielesu: Tóte acestea le facu numai pentru tene, pentru conservarea și adăugerea potestatei tale.

Prin un'a bulla d'in 3. Iuniu 1545 se dà societății iesuitiloru unu altu privilegiu érași ne mai audítu până atunci, cá adică iesuitii ori unde aru merge pe fati'a pamentului, se aiba dreptu de a se suí pe ori-ce ambonu și a predica, se póta deschide și tiené pretendeni ori-ce scóle voru afla cu cale ei, său mai bine, generariulu lor; se póta administra sacramentulu penitentiei (pocaintiei) și se dea deslegare de tóte pecatele, încă și de celea rezervate numai papei, se făca liturgia ori-unde și la ori-ce óra, se administre tóte sacramentele (tainele) fără a cere concassiune dela preotime și dela episcopi, se póta dispensa de voturi (fagaduintie religióse, evlavióse) și de peregrinagiuri.

Acestu privilegiu datu iesuitiloru, de care densii se bucura până astadi, fu cea mai grea și mai rusinatória lovitură de palma preste fati'a clerului de miru și a episcopiloru, și cauza de ură și resbunare încă și d'in partea celorlalte societati calugaresci, unu adevératu votu de neîncredere și blamagiu pentru cleru și calugari, votu înse de lauda și de încredere deplină pentru iesuiti.

În an, 1546 Loyola își reorganisà d'in nou societatea. Aceeasi până atunci era compusă numai d'in novitii și d'in așa numiti professi, adică membrii actuali, carii au depusu juramentul pe patru voturi. Dăra fiindu-cà planulu seu era cá se formeze un'a armată întregă, în proportiunea în care se înmulțá numerulu ostasiloru sei, venea în pericolu de a'si vedea demascate planurile sale secrete, după care 'si propusese a purcede atátu fatia cu paganii, cătu și mai alesu cu protestanții și cu cristianii orientali. Asia elu își propuse, cá în clasa „professiloru“ se

înainteze pe foarte pușini, și între aceștia se făcuseră numai cei mai destepti, zelosi, curajoși, determinați a trece prin foc și prin apă, cum și ținători de secret. De aici se nascu clasificatiunea urmatoria: Novitii, adica studenti primiti de proba pre câte doi ani, în care tempu era supusi la totu felu de ocupatiuni grele, umilitorie și adesea foarte urtitoare, în spitale și pe aerea. După doi ani de proba novitiului său repasiá, său jurá pe cele trei voturi, (cà alu patrunea era numai pentru professi). D'în novitii se denumia asia numitii Coadjutores, în calitate de professori, rectori, predicatori, spirituali etc. Aceștia se numia și „Coadjutores formati.“ Era înse și „Coadjutores saeculares,“ său cumu amu dice, frati necalugariti, d'în carii se alegea economi și administratori pe la collegia, pe la missiuni și pe la casele numite a le professoru, adica cenobiele iesuitice. De multe ori înse onórea de Coadjutores saeculares se dá și altoru ómeni de rangu înaltu, carii se numia și „Confoederati,“ „Affiliati,“ său cu bajocura: iesuiti în haina scurta, său iesuiti ex voto; și iesuitii se lauda, cà de ecs. imperatulu Ferdinandu II. cunoscutu de unu tiranu infricosiatu, și regele Franciei Ludovicu XIV., cumu și alti multi barbati de rangu înaltu s'au renumeratu între iesuitii seculari. În tîne au fostu iesuitii „professi“ pe trépt'a cea mai înalta, înse abia câte diece într'unu cenobiu, și totu ómeni unulu cá unulu. D'în acești „professi“ generariulu denumea missionari în tîeri paganesci, luptatori în contra ereticiloru, regenti în coloniile ocupate și subjugate de iesuiti, spirituali pentru familiile mai multoru suverani catholici, delegati de ai papei în missiuni diplomatice, assistenti pe langa generariu în Rom'a, egumeni său provinciali, cumu se numescu în apusu, rectori de collegiu etc. Numai primirea unei functiuni de mare importantia Ignat. Loyola o interdise strinsu iesutiloru sei pentru totu-deauna, adica: neci-unu iesuitu nu se putea face episcopu; se întielege înse de sine, cà acea functiune nu era compatibile cu orb'a supunere la unu generariu.

Drepturi și privilegia mari au castigatu iesuitii dela pap'a până în an. 1546, cu tóte aceștia cine ar crede! acelea drepturi cunoscute până acilea sunt cu totulu aruncate în umbra prin acelea castigate totu dela pap'a Paulu III. în bull'a cea faimósa d'în 18. Octobre 1549. Nu fàra cuventu iesuitii numira acea bulla Magna Charta a societatei loru. Éca în scurtu cele 22 de puncte d'în acea bulla.

1. Potestatea absoluta a generariului societatei iesutiloru se întende preste membrii ei de tóta categori'a. înca și în acelea casuri, candu însusi pap'a le-ar fi comisuu vreun'a afacere și iar fi comandatu în vreun'a missiune.

(Se bagamu bine de sama, cà cu acestu punctu votulu alu patrunea fu paralisatu, potestatea papei se împarti cu a generariului iesutiloru, ba mai multu: generariulu castigà dreptulu de a contramanda chiaru dispositiunile luate de pap'a!)

2. Neci-unu iesuitu se nu cuteze a primí demnitatea de episcopia fàra espress'a concessiune a generariului, și neci însusi generariulu fàra concessiunea conventului, sub grea pedépsa.

3. Pentrucă se se póta ecsercita cea mai strinsa și mai apriga disciplina, dela regulamentele societatei nu se póte lua neci-decumu apellatiune la neci-unu felu de tribunalu său auctoritate, și nimeni pe lumu nu póte deslega pe neci-unu iesuitu de oblegamentele lui.

4. Neci-unu episcopu, arhiepiscopu său patriarchu nu póte porunci nimicu la neci-unu iesuitu în neci-unu felu de afacere; éra déca unii d'în ei ar lua asupra'si de buna voi'a loru indeplinirea unoru afaceri eclesiastice, neci atunci n'au se stea sub jurisdictiunea archiereésca, ci de a dreptulu sub cea iesuitica.

(Acésta decisiune coprinde un'a noua insulta asupra arhieriloru.

5. Generariulu său delegatii sei au potestatea de a deslega de ori-ce pecatu, fàra-delege, crima, înca și de anathema și de ori-care censure și pedepse, atátu eclesiastice, càtu și politice (mirenesci), pe ori-ce iesuitu, pe ori-ce novituu și pe ori-care frate seculariu, afara numai de casurile prevediute în bull'a papei Sixtus IV.

(Privilegiu foarte infricosiatu acesta și foarte favorabile pentru toti banditii, asasinii, perjurii, adulterii tetiunarii, falsificatorii etc.)

6. Neci-unu iesuitu se nu cuteze a'si marturisí peccatele sale la vreunu altu preotu său calugaru, decâtu numai unui spiritualu anumitu d'în societatea loru; neci se se încumete a trece la vreuna alta societate monastica fàra espress'a concessiune a generariului. Cei carii aru lucra în contra acestei decisiuni, voru fi persecutati, escumunicati, arestati și încarcerati cá ori-ce desertori, éra auctoritatile profane voru fi obligate a da generariului în asemenea casuri assistentia armata.

(Acésta decisiune are scopulu de a prevení ori-ce tradare a secreteloru societatei.)

7. Toti membrii societatei, tóte averile, veniturile și ori-ce possessiuni a le loru sunt scutite de ori-ce jurisdictiune, inspectiune și potestate a episcopiloru și arhiepiscopiloru, și stau sub protectiunea esceptionale a scaunului Romei.

8. Toti iesuiti hirotoniti au dreptulu de a face officiulu divinuu nu numai în biserica, ci în ori-care altu locu, înca și în tempulu vreunui interdictu papescu, adica în casuri, candu câte unu ținutu său tíera întrega sta sub anathem'a cea mare, candu tóte bisericile trebue se stea închise.

9. Neci-unu arhieru său prelatu nu póte es-communicata (anathemisa) pe neci-unu iesuitu și neci pe amicii loru.

10. La toti crestinii le stà în voia a merge la bisericile iesutiloru și a primí dela ei administrarea sacramentelor, éra parochii locului se nu cuteze a reclama în contra acestei mesur.

(Sementia de cele mai inversiunate ostilitati intre clerulu de miru si intre iesuitii.)

11. Toti archiereii sunt obligati a hirotoni de preoti pre toti iesuitii, cãti li se voru presenta loru spre acelu scopu.

12. Iesuitii avendu concessiunea generariului loru, potu merge in tierile si tienuturile excommunicatiloru si schismaticiloru, cumu si la eretici si pagani si potu conversa cu ei.

13. Iesuitii nu sunt obligati a visita monasteria, neci a indeplini servitia eclesiastice, potu fi si dispensati dela inspectiunea monasteriloru de calugaritie.

14. Iesuitii nu sunt obligati a da dieciuela d'in veniturile dominialoru societatei la nimeni pe lume, si neci chiaru papei.

15. Donatiunile cãte se facu societatei (si care se inmultia preste mesura) de cãtra domnitori, principi, grafi s. a., cumu si case, biserice, colegia, cãte se edifica pentru dens'a, se considera cã confirmate de pap'a d'in momentul transpasiunii, tocma si in casu, candu acea confirmatiune nu ar urma.

16. Toti archiereii sunt obligati a consacra bisericile si cimetiãriale iesutiloru fãra neci una resistentia. Neci unu archiereu se nu cãteze a conturba pe iesuitii in proprietatile loru.

17. „Generariulu si cu concessiunea lui toti egumenii si vicarii loru sunt auctorisati a primi in societatea loru, a hirotoni de preoti si a aplica la tãte oficiale si servitiale societatei pe ori-ce individi aru fi nascuti d'in adulteriu sãu incestu (preacurvia si rudenia de sange), cumu si pre ori-care criminali, afara numai de omucidi, de bigami si de castrati.“

18. Aceia carii voru cerceta un'a-data pe anu vreun'a biserica sãu vreunu altu locu sacru, care se va fi aflandu in proprietatea societatei si va fi anumu de cãtra generariu, isi castiga ertare perfecta de tãte pecatele loru, intocma cã pe tempulu vreunui iubileu d'in Rom'a.

19. Generariulu are potestate de a trimite professori de theologia d'intre iesuitii sei la ori-care universitate, fãra a'i pasa de nimeni pelume.

(De aici se nascura cele mai inversiunate lupte intre iesuitii si universitati, care tienura pãna la desfiintarea societatei.)

20. Iesuitii carii mergu cã missionari in tierile paganiloru, castiga dreptulu de a deslega inca si de pecatele si crimele acelea, care in bull'a numita „In coena Domini,“ sunt rezervate numai papei; preste acãsta ei potu face si servitiu episcopescu in modu provisoriu, pãna candu pap'a va trimite acolo episcopu.

21. Generariulu este auctorisatu a primi in societate ori cãti coadjutori va afla elu cu cale.

22. Acestu punctu coprinde anathem'a cea mare asupra toturoru persãneloru, atãtu eclesiastice, cãtu si politice, care ar cãteza vreuna-data a conturba pe societatea iesutiloru in drepturile si in privilegiale sale.

Cu acãsta bulla lumea intrãga fu data cu totulu

in potestatea iesutiloru. Successoriulu lui Paulu III. adeca Iulius III., prin bull'a sa d'in 22. Oct. 1552 confirmã d'in nou tãte acelea drepturi si prerogative extraordinarie a le desu numitei societati, ba inca le si mai inmulti cu unele.*)

Se dicemu asia, precumu si este in adeveru, cã Ignatiu Loyola cu societatea sa pãna in an. 1549 sãu in numeru rotundu, 1550, numai cãtu isi incercã poterile, facu diverse experimente, isi inmulti, organizã si regulã armat'a sa pe basea drepturiloru castigatã, era de atunci inainte se incepu adeverat'a ei activitate in stilu mare, nu numai in Europ'a si anume in Itali'a, Portugali'a, Spani'a, Franci'a, Germani'a si Angli'a, ci si in Asi'a, in Afric'a si in Americ'a, unde fundã si unu statu, adeca Paraguay, care pe atunci avea cinci sute de mii locuitori. Intr'aceea scopulu nostru nu pãte fi aici, cã se ne ocupamu de activitatea cea cumplita a iesutiloru d'in fiacare statu si provincia, ei vomu cauta se ne restringemu numai la acea parte a istoriei loru, care a decursu sãu in vecinatatea nãstra, sãu chiaru intre noi. Inse si mai inainte de a ne ocupa tocma si cu acea parte a istoriei loru, care se reduce si la fatalitatile nãstre, vomu premita indata aici intrebarea, de unde in dãilele nãstre atãta ura si urgã asupra societatei iesutiloru? Se pãte ore esplica acea ura numai d'in duoe cause, adeca d'in diferentiele confessionali, si d'in spiritulu tempului nostru?

Se ne respundia erasi totu istori'a, si se ne spuna ea mai inainte de tãte:

Care a fostu moralitatea iesutiloru, atãtu in theoria, cãtu si in pracse.

Este si remane unu adeveru eternu, cã potestatea absoluta, nelimitata de neci un'a alta poteste, este fãrte seducãtoria la escesse de poteste; era escessulu poterei mai curendu sãu mai tardu submina si ruinãza pe portatorii poterei. Intocma patise si societatea lui Ignatiu Loyola. Ea desvoltã una energã extraordinaria si se sbuciumã atãtu de multu, pãna ce puse man'a pe potestatea absoluta cu scopu de a corregge moral'a lumii si a face un'a turma si unu pastoriu. Si care fu consecenti'a ultima? Fu aceea, cã insasi societatea iesutiloru cadu in abissulu crimeloru celoru mai infricosiate, pentrucã membrii ei isi dãsera: scopulu se fia sacru, de midiolãce se nu ne pase, in acelea se nu fimu alegãtori. Apoi cu natur'a omenesca, apoi cu debilitatile ei, apoi cu lupt'a fantastica in contra unoru legi eterne si in eternu sacre ale naturei, unde era se o scãta iesuitii pãna in fine pe acãsta cale? Eca unde o scãsera.

*) Tãte bullele, brevile papali, statute, legi, regulamente, porunci de ale generariiloru societatei iesuitice se vedu adunate in cartea titulata: Corpus institutorum societatis Jesu in duo volumina distinctum etc. Antverpiae, 1702. Apud Joannem Meursium. Aceeasi carte, inse mai inavutãta cu unele lucruri, s'a reparitu in duoe tomuri 4° la Prag'a in an. 1756. Era inse cunoscuta numai iesutiloru, cã se tienea in mare secretu, pãna ce in a. 1761 unu exemplariu le scapã d'in mani.

1. Doctii loru scriptori sî professorii loru resturnasera tóta moral'a evangheliei, éra in loculu aceleia substituirea unu feliu de prudentia omenésca, séu mai bene paganésca. In an. 1761, candu cu oca-siunea prea scandalosului processu numitu alu lui La Valette, parlamentulu, adeca inalt'a curte judeca-torésca d'in Parisu puse man'a cu mare greutate pe unu ecsemplariu tiparitu alu legiloru sî statutelorui iesuitice, éra de aici sî inca d'in alte câteva inpre-giurari fórte grave demandà a se face revisiune ex officio a toturorui cartiloru scolastice, filosofice sî mai alesu theologice, scrise sî tiparite de scriptori iesuiti. Lumea inmarmurí, candu vediù, cà un'a parte mare d'in acelea carti coprinde doctrinele cele mai perverse sî mai periculóse, caroru asemenea dóra neci la pa-gani nu vei afla. Asia totu d'in porunc'a parlamen-tului se adunara cartile compuse de vreo duoedieci si duoi iesuiti si se arsera prin man'a carneficelui in curte langa treptele palatului. Acei iesuiti, ale ca-roru carti s'au arsu cu acea oca-siune, au fostu: Emanu-elu Sa, Martin Anton Delrio, Robert Person, S. Bridgavater, Robert Bellarmin, Ludovicu Molina, Alphons Salmeron, Gregorius de Valenti'a, Clarus Bonarscius, Joannes Azor, Jacobus Keller, Ga-briel Vasquez, Joannes Lorin, Leonhardus Less, Franciscus Tolet, Adamus Tanner, Martinus Be-can, Edmundus Pirot, Antonius de Escobar, Ja-cobus Tirin, Jacobus Gretser et Hermannus Bu-senbaum.*)

Au mai fostu inse sî alti mai multi, carii au scrisu si invetiatu totu asemenea blastematii. Intr'a- ceea pentrucá sî lectorii nostri se se informeze mai de aprópe despre feliulu moralei propagate de iesuiti, lasamu se urmeze aici incai câteva ecsemple.

Pater Franciscus Xaverius Fégeli in cartea sa scrisa despre functiunile confessariului (duchovnicului) tiparita la Augusta (Augsburg) in an. 1750 la pag. 284 dîce: „Acela carele seduce pe vreun'a fetitia tene-ra cu invoirea ei, nu committe neci-unu pecatu, pentrucà ea este dómna preste persón'a sa, si póte se'si întórca favórea sa càtra ori-cine îi place densei.“ Intocma acésta doctrina infama sî criminala o pro-pagase mai inainte faimosulu iesuitu Pater Escobar in theologi'a sa morala tiparita in folio la Lionu in an. 1655.

Totu asia invetiase sî pater Moullet in com-pendiulu seu despre morala, inse cu adaosu dela sine, cà acela, care ar fi ingrecatu pe un'a vergura cu ajutoriulu fortiei, prin amerintiare séu insielatiune, fara a'i promise cà o va lua de socia, este datoriu a despagubí pe fetitia sî pe consangeniú sei de tóta pagub'a ce a purcesu d'in fapt'a lui, sî a'i da dote (zestre), pentrucá se afle pe cineva, care se o ia de socia, séu a se cununa elu insusi cu dens'a.“ Acelasi

pater Moullet dîce mai departe, cà déca ar avea ci-neva inpreunare cu un'a femeia maritata, nu pentru-cà este maritata, ci pentrucà e frumósa, nu ar co-mite adulteriu (preacurvía), ci numai fornicatiune!

Pater Stefanu Bauny in cartea sa titulata: De la Somme de Péchés tip. in Paris 1653 pag. 77 in- vetia limpede si lamuritu, cà preotiloru le este er-tatu a visita lupanariale (casele de curve), éra déca mergèndu acolo, cadu in curs'a femeiloru publice, cu acésta comitu numai fornicatiune, si atàta e totu.

(Apoi asia firesce, era fórte usioru a sustiené sî a lauda celibatulu si a defaima casatori'a. Càta per-fidia si infamia!)

Pater Castro Paolo in cartea sa „De virtuti-bus et vitiis“ an. 1631 pag. 18. si pater Cornelius dela Pierre in Comentariulu seu la profetulu Da-niilu (tip. Parisu 1622), apoi Jasques Tirin in cartea sa Commentarium ad Biblia 1668 pag. 787 propaga totu acelea invetiaturi cu mai multe alte adause scâr-nave, pe care noi le trecemu cu vederea, pentrucà ne este scârba, voimu se crutiamu si pe lectorii nostri.

Iesuitulu pater I. Gordon in theologi'a sa mo-rala tom. II. cartea V., apoi pater Tamburini in cartea numita „Confession aisée“ mergea si mai departe, in càtu ajunsera cá ei, in calitate de profes-sori ai moralei, se reguleze inca si pretiurile ce aru fi a se da femeiloru prostitute, atàtu maritate, càtu si nemaritate.

Éca adeverat'a cauza, pentru care confessarii ie-suiti placea atàtu de multu pe la casele si in fami-liile cele mari. . . . —

Se vedemu ce invetiá moralistii iesuiti si despre furtu. Ei invetiá asia, cà ori-cine se afla in lipsa si saracia d'in ori-ce cauza care nu depende dela vointi'a sa, precumu ar fi morbulu, lips'a de castigu, familia numerósa s. a. s. a., póte se fure fara neci-unu pecatu, numai se nu fure d'intru un'a-data prea multu, si se fure dela bogati, carii au multu, éra nu dela saraci. Intru asemenea unu sierbitoriu, carui domnu-seu 'ia trasu ceva d'in simbria, póte se'si a-lega un'a d'in duoe, adeca séu se'lu traga in jude-cata, séu se'lu fure. Vedi acésta doctrina misera-bila la urmatorii scriptori iesuiti: Pater Petrus Ara-gon in cartea Abrégé de la somme théologique de Saint Thomas d' Aquin pag. 365. — Benedict Statt-ler, allgemeine catholisch-christliche Sittenlehre, oder wahre Glückseligkeitslehre etc. München 1790. tom. I. pag. 427. — Antonius de Escobar citatu mai susu, in Theologia morali tractatu V. Exempl. V. Nr. 120. — Antonius Paulus Gabriel in Théologie mo-rale universelle pag. 226. — I. de Cardenas „Cri-sis theologica“ pag. 214. — Xaverius Fégéli „De Confessore“ pag. 137. — Joannes de Lugo „De In-carnatione“ pag. 408 etc. etc.

Despre mintiuna, perfidia, perjuriu si ju-ramentu strîmbu si juramente cu cugetu re-servatu, cei mai renumiti theologi iesuiti au scrisu si invetiatu in scólele lor, cà in mai multe inpre-

*) Precumu se vede sî d'in numele lor, acesti iesuiti, cá sî tóte celelalte cete a le lor, era de diverse nationalitati, ita-liani, franci, spanioli, germani, olandi etc.

giurari a le vietiei acestea pecate si crime nu sunt pecate si nu sunt crime. Pater Castropalos in tom. III. tract. 14 apara mai cu de-adreptulu acésta doctrina afurita si blastemata, se provóca inse la mari auctoritati iesuitice mai de inainte, care au invetiata totu asemenea, adeca la scriptele parentiloru iesuiti Navarra, Tolet, Suarez, Valentia et Lessius. — Renumitul pater Filliutius in theologi'a sa tom. X. tract. 25 cap. 12 propaga intocma aceeași invetiatura, adeca cu totul antiangelica, antichristiana si anticatholica.

Despre insielatiune la mesure si despre mituirea séu coruperea judecatoriloru cu bani si ori cu ce, invetia pater Tollet in cartea sa „Despre cele siepte pecate“ pag. 1027 si pater Taberna in „Theologi'a sa practica (an. 1736), cumu si susu citatulu Stattler invetia curatu, cà in mai multe inpregiurari aceste fapte sunt cu totul ertate, de ecs. a mesteca apa in vinu, a tiené mesura mai mica decâtu cea legiuita, a castiga pe judecatoriu in favórea ta, séu in a altuia.

D'in tóte inse, cea mai spurcata doctrina in moral'a iesutiloru a fostu despre dreptulu apararei proprie (moderamen inculpatae tutelae, Selbstvertheidigungsrecht), despre omoru de omu pe fatia si despre sicariatu séu asia numitulu assassinatu, adeca omoru pe sub ascunsu, pe d'in dosu, pe furisuu. Dupa iesuiti, omorulu si assassinatulu sunt ertate nu numai in casulu, candu ai fi adusu in fatal'a positione de a'ti apara tu insuti viéti'a propria in contra ucigasiului banditu, assassinu, nebunu, bétu, resbunatoriu, ci si in alte casuri mai multe.

Pater Tamburin in cartea sa „Decalogus“ Lib. IX. cap. II. § 2, Leonhardus Lessius Lib. II. cap. 2, Benedictus Stattler sustienu si invetia, cà de reulu ce'ti face cineva prin calumnia, prin innegrirea numelui bunu, iti poti resbuna fara neci-unu pecatu éراسi cu calumnia si cu mintiuna analóga, cu care se'i faci stricatiune totu asia de mare, pre càta 'ti facuse, séu voise a'ti face elu tie. Intr'aceea pater Airaut merge multu mai departe in criminal'a sa nerusinare, pentrucà elu scrie curatu asia: „Pentru cà se precurmi calumniile mai iute, poti se omori pe calumniatoriu, inse déca se póte, pe ascunsu, pentrucà se nu se faca sgomotu.“

Iesutilu Herreau cá professoriu dictase scolariiloru sei d'in collegiulu dela Parisu in a. 1641 acestea cuvente: „Déca cineva me calumniaza pe mine la unu domnitoriu, judecatoriu, séu la vreunu omu de onóre cu vorbe mintiunóse, si déca nu'mi pociu apara numele bunu in neci-unu altu modu, decâtu numai omorindú'lu intr'ascunsu (assasinandú'lu), atunci eu am dreptu se facu acésta. Acestu dreptu ilu am eu inca si atunci, candu crim'a de care sunt inculpatu, o am commisuu in adeveru, ea inse este inveluita atátu de bine in secretu, in càtu aceea numai cu anevoiá póte esí la lumina prin cercetari judecatoresci.“

Pater Escobar invetia in theologi'a sa morala d'in an. 1655, cà „este ertatu in modu absolutu a omori pe unu omu, indata ce ar cere prosperitatea publica, séu securitatea propria.“ Éra pater Herrmann Busenmann commentéza acea doctrina asia cà, „pentrucà se'si apere cineva viéti'a propria, séu cà se'si pastreze corpulu intregu, insusi fiulu póte omori pe tata, calugarulu pe egumenu si supusulu pe domnitoriu (der Unterthan den Fürsten).“

Pater Franciscus Lamy in tom. V. Disp. 36 Nr. 148 alu opului seu dice curatu si pe largu, cà onórea popiloru este mai scumpa decâtu viéti'a ori caroru ómeni, apoi inchiaie, „cà dara popii nu numai au dreptulu, dara sunt chiaru obligati a omori pe ómenii carii calumniaza pe ei, in casu candu acea calumnia ar desonora pe tóta clasa loru.“ Tocma asia invetia despre omoru si iesutilu pater Henriquez in „Summa theologiae moralis“ esita la Veneti'a in a. 1600, numai càtu mai adaoge dicèndu, cà déca unu barbatu ar prinde pe nevasta-sa in fapt'a preacurviei cu unu popa, acelu popa voindu a'si scapa onórea si viéti'a, are totu dreptulu a omori pe barbatulu femeiei adultere, fara cà se se faca neaptu de a'si inplini oficiulu de preotu.

Faimosulu pater Sanchez mai adaoge, cà déca cineva depune in contra nóstra juramentu mintiunosu la tribunalu, noi avemu dreptulu se'lu omorimu. Susu citatulu Benedictu Stattler in tom. I. pag. 337 alu theologiei puse capacu la tóte, candu sustienù cà, ori-cine este in dreptu a omori pe altu omu, déca e convinsu cà acesta era determinatu a'lu bate cu vreunu bàtiu, séu a'i trage vreun'a palma, séu a'lu insulta in altu modu rusinatoriu.

Candu parochulu Riembauer omori cu sange rece pe An'a Eichstädter, numai pentrucà acésta'i amerintiase cà va revela nesce secrete, atunci ucigasiulu se provocà la doctrin'a iesutilu nemtiescu Benedictu Stattler.

Pana aici cunoscuramu moral'a iesutiloru in theoria, in cele care urméza, o vomu cunoște in pracse.
(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

Acésta colectiune astepta de multu, cà se vedea undeva lumin'a intr'unu modu, in càtu documentele coprinse intrens'a se vena celu puçinu la cunoscienti'a acelor romani, carii au ajunsu la acea matoritate de mente, in càtu se scia apretia pe deplinu valórea loru. Intre anii 1853 si 1854 incepuseramu a publica documente d'in acésta colectiune in „Fóia pentru mente etc.“; in scurtu inse ne abaturamu dela planulu de a le publica in acea fóia; éra caus'a acelei abateri a fostu nu numai absolut'a nepasare ce se manifestà pe atunci in publiculu nostru càtra totu

ce se numea istoria, si cu atât mai multu cătra istori'a patriei si a natiunei, ci si in pedecele pe care le-ai fi intemnatu d'in partea cumplitei legi de presa dela 1852, care precumu se scie, in cătiva §§-i este totu asia elastica că si cea unguresca, in cătu se'i poti da ori-ce intielesu iti conviene. De aici urmă, că pe acelea tempuri esira unele porunci aspre, prin care de ecs. era interdisu a mai scrie cuventele natiune, nationale, nationalitate, revolutiune, cumu si a memora anulu 1848. De alta parte se facura incercari, pentrucă studiului istoriei patriei se se dea unu intielesu generale, un'a directiune si unu cadru, in care de ecs. istori'a Transilvaniei neci-decumu nu putea se aiba locu. Se dicea adeca: Numai un'a patria aveti, éra aceea este imperiulu Austriei; istori'a acestei patrii se faceti a se invetia, éra se nu dedati, neci se suferiti pe tenerime că se alerge dupa alte „utopii.“ Acésta era un'a d'in maximele de statu in cei diece ani de absolutismu despoticu.

Reverenti'a sa domnulu canonicu si prepositu capitulariu Stefanu Moldovanu, carele a castigatu acestea documente dela comitele Ios. Kemény si le-a decopiatu fórte frumosu si fórte acuratu cu man'a sa, in 1868 le-a offeritu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu. Comitiv'a si respective informatiunea, pre langa care dn. prepositu St. Moldovanu a depusu acelu ofertu alu seu pe altariulu nationale, se vede publicata in „Transilvani'a“ Nr. 6 d'in 15. Martiu alu an. 1869. Informatiunile date si anume unele revelatiuni facute reverentiei sale de cătra repausatulu comite Iosifu Kemény; sunt dupa opiniunea nóstra de inalta valóre pentru istori'a natiunei nóstre; de aceea noi, voidnu a incepe publicarea desu memoratelor documente, rogamu pe on. lectori, că se nu'si pregete a mai cití inca un'a-data acea prefatiune d'in Nr. 6 a. 1869 scrisa de dn. St. Moldovanu, pentrucă d'in aceea se ne convingemu de nou despre immens'a importantia, pe care o au pusu mai inainte de acésta tocma si imperatii Austriei pe istori'a Transilvaniei; pentrucă éca ce a dísu curtea cătra com. I. Kemény cu ocasiunea fundarei academiei de scientie in Vien'a: „Se se scria istori'a Transilvaniei, in care d'in consideratiune mai inalta de statu se fia adumbrate cu sinceritate tóte evolutiunile fericite si nefericite ale fiesce-carei nationalitati in parte, d'in anticitate pàna in presentu, avendu in vedere si puterea de viétia ce are si pote desvolta fiecare nationalitate in venitoriu sub intielépta conducere.“

Asia dara: Curtea, dinasti'a insasi, regimulu imperiale, voise órecandu se aiba istori'a Transilvaniei si a fiacareia d'in cele trei natiuni principali genetice, adeca romanesc'a, unguuro-secuiesc'a si sasesc'a, istoria scrisa cu sinceritate, éra nu incarcata de mintiuni, de plastografii, neci cu documente falsu esPLICATE, neci plina de lacune, pentrucă asía d'in istori'a scrisa bene, se póta cunósce gradulu puterii de viétia, carele se va fi aflandu in fiacare natiune.

Asia dara d'in istori'a Transilvaniei si a natiuniloru ei se facuse cestiuue politica si de statu, aplicata la cele trei natiuni, inca inainte de revolutiune, inca pe la 1840. Asia dara regimulu voiesce se cunósca d'in istori'a nóstra, că ce viétia politica si nationale suntemu in stare se desvoltamu noi pe venitoriu! Căti romani au reflectatu vreuna-data la acestea consideratiuni de statu? De siguru că pàna acuma fórte puçini, pentrucă de aru fi reflectatu mai multi, minunat'a colectiune a comitelui Kemény, care astadi se afla transpusa la Clusiu, s'ar afla pàna acuma tóta in manile nóstre, istori'a pragmatica a Transilvaniei ar fi scrisa si cu respectu la romani, éra compendiulu ei ar fi introdusu prin tóte scólele, si s'ar propune mai alesu in órele acelea scumpe, care pàna aci se perdu de ecs. cu istori'a principatelor Lichtenstein, Reiss-Schleitz Greutz, Altenburg, Oldenburg, Meklenburg. De ne-amu fi scrisu si invetiatu noi istori'a, positiunea nóstra in statu inca ar fi astadi cu totulu alt'a.

Istori'a patriei nóstre asia precumu se vede ea scrisa pàna in dio'a de astadi, de cătra diferiti auctori in diferite limbi, este mai saraca in acelea parti a le ei, unde lectoriulu nepartenitoriu ar astepta cu totu dreptulu, că se fia vorba si despre romani. Asia dara si scopulu principale alu domnului canonicu St. Moldovanu a fostu, că se decopieze d'in collectiunea Keményana mai virtosu acelea documente istorice, care mentionéza si pe romani (valachos) in un'a séu alta forma, bene séu reu, destulu că'i mentionéza, destulu că ele marturisescu de essistenti'a si de óresicare activitate a loru pe territoriulu acestei tieri. Pre langa acestea dn. St. Moldovanu a mersu intru cautarea documentelor prin seculi inapoi, pàna unde numai a potutu descoperí in desu numit'a colectiune vreunu documentu. Că dela sec. 11-lea mai inderaptu abia se mai póte descoperí vreunu documentu authenticu (latinescu) despre Transilvani'a si despre poporale sale de astadi, acésta 'si are causele sale firesci. Pàna in acelea tempuri posesiunea territoriulu transilvanu a fostu disputata ferbente cu armele intre regii unguresci si intre imperatii bulgaro-romanesi, éra acelea versari de sange n'au incetat neci in sec. alu 12-lea. Chiamarea cavaleriloru teutoni si pe urm'a loru, séu si d'intr'una-data cu ei, a „óspetiloru teutoni“ si asiediarea loru in partile meridionali a le tieri, nu trebue cautata cumu s'a intemplat pàna acilea, numai in impregiurarea, că si cumu acelea parti a le tieri aru fi remasu desierte de locuitori, ci cu totulu airea. Regele d'in Buda nu era siguru pe tronulu seu, pre cătu tempu imperatii bulgaro-romani domnea, precumu observase Ios. Kemény, pàna in Murasiu si pàna in Ternav'a mare, adeca pàna pe lini'a dela Aradu, Lipov'a, Dev'a, Alb'a, Blasiu, Mediasiu, Seghisióra. Catholicismulu apusénu nu era siguru in Ungari'a, si nu putea prinde radecina in Transilvani'a, pe cătu tempu patriarchulu Romei noua si sinodulu seu porunceá pàna in Transilvani'a.

si Banatu. D'in acestea urméza, cà regii Ungariei, séu voivodii trimisi de densii, nu putea porunci acolo, unde inca nu domnea. Sunt ce e dreptu si eesemple de acelea, unde unii papi, regi si imperati au dispusu in scrisu despre tienuturi si tieri, pe care inca nu le possedea neci-decumu, séu cà posessiunea loru era fórte indoiósa si disputata pentru densii; de acestea inse sunt mai rare.

Multe d'in documentele culese de com. Ios. Kemény si decopiate de prepositulu Stefanu Moldovanu pentru romani fusesera publicate si de càtra alti istoriografi de mai inainte, precumu se va vedea d'in notele Keményane adause la acelea documente. Acelea publicatiuni inse sunt atátu de respandite si in parte atàta de rare, in càtu reproducerea loru pentru istoriografii nostrii la unu locu, in un'a singura colectiune, se póte considera cu totu dreptulu de unu adevveratu meritu patrioticu.

Redactiunea „Transilvaniei“ a statu multu tempu in cumpene, déca trebue se ia asupra'si inca si sarcin'a de a traduce tóte acestea documente in romanesce, precumu urmara in dílele nóstre alti conationali de ai nostrii, publicandu traductiunea alaturea cu originalulu. Noi ne abaturamu dela acésta, nu numai d'in lips'a de tempu, ci si d'in ardiatori'a lipsa de spatiu, pre càtu tempu asemenea publicatiuni istorice au lectori atátu de puçini, in càtu „Transilvania“ nu póte esí neci macaru in 52 cóle tiparite pe anu. Preste acésta luaramu in consideratiune, cà la noi acei barbati, carii se ocupa in adinsu cu istori'a patriei, de comunu cunoscú si limb'a latinésca cumu se cade. Asia in locu de a traduce documentele d'in cuventu in cuventu, ne vomu marginí a le impartasí romanesce numai in prescurtari càtu se póte mai chiare, éra pe a locurea le vomu insoci de unele note, mai alesu in casuri candu amu presupune, cà altumentrea insemnatatea documenteloru nu ar putea fi apretiata de ajunsu. In cei trei ani trecuti premisuramu unu numeru considerabile de publicatiuni istorice, mai tóte in limb'a romanésca. Publicatiuni de acelea voru urma si de aici inainte totu in romanesce, inse documentele originali fia-ne concesu a le publica in limb'a originale. Istoricii de profesiune asia le voiescu, éra dilettantii cá buni patrioti se voru indestula si cu simburele documenteloru comunicatu in romanesce. Red. „Trans.“

A. C. 1096. Appendix Dipl. Transilvaniei. Tom. I.

1. Sumariu. Laurentiu, episcopu la Milcovu, serie càtra presbiterii secuiloru d'in scaunele, adéca tienuturile care astadi se numescu Kézdi, Orbai et Sepsi, cá pentru biseric'a episcopiei restaurate prin predecessoriulu seu Michailu se adune dela poporulu ajutoria; mai incolo, cá ascultandu de indemnurile papei si de a le regelui, se provóce pe secuii calareti sí pedestrii, a lua parte la espeditiuni cruciate spre a recupa locurile sancte dela necredentiosi.*)

*) Anticitatea, adéca anulu emanarei acestui documentu e supusu in tre istorici la mari dispute, pentrucá pre candu Benkó si alii secuii lui dela an. 1518. Vedi la calcaíulu documentulu notele latinesci a le com. I. Kemény. Not'a Red.

Laurentius in Dei nomine Ecclesie Milkoviensis minister licet indignus, presbiteris Siculorum de Keesd, Orbou et Scepus*) fratribus in Deo venerabilibus salutem in omnium Salvatore, sicut fraternitatibus vestris, ceterisque simpresbiteris nostre attendentie, et per vos et illos omnibus preconibus Evangelii traditum fuerat a Domino Michaele bone recordationis predecessore nostro, et Sedis hujus vero restitutore, usque tamen hodie in finem nonperductum, qualiter collecta undique... in edificationem Sedis et S. Ecclesie M..... universorum populorum meminisse hortarentur, hanc... ecclesiam prisco tempore, cujus memoriam rerum alterationes prope deleverunt, pro se, cum pro suis antiquis parentibus fundatam, duris temporibus conservatam, usque donec pot.... pari modo noverit, per prudentias vestras, et reliquum clerum, universus populus, ut quemadmodum insonuit plena zelo, et pietate adhortatio Sanctissimi Patris Apostolici¹⁾.... nec non Regis illustris²⁾ contrar... edictum, ita utrius ordinis, tam Loohfeu³⁾ quum Giharlog⁴⁾ vocati militares; et fortes viri, juniores presertim, quorum amor Salvatoris, et spes futura mercedis corda implevit, et sine destructione sua... Sanctam ad terram, quam ipsi pedes Domini nostri Jesu Christi redemptioni nostre dedicaverunt, ab hostibus nominis Christi violenter occupatam, pro opportunitate Christicolarum, Domino adjuvante, et eternam beatitudinem donante, reoccupan.... tali modo armat.... ex septem castris. Vos autem Clerus orationes continuas fervidissime ad Christum Deum pto f.... fundatis, ut attollat vexillum victoriae amantibus nomen suum, et pro eo sanguinem fundere non dubitantibus.... Dominice Incarnationis MXCVI.... ta.

Edidit: Fejér C. D. T. II. p. 16. Katona T. V. p. 530. Benkó „Milkovia I.“ p. 55. 47. — Qui sequentia subjungit: „Exemplo literarum ex quo hae desumtae sunt, sequentia legebantur subjuncta: „Ego Joannes Rhaner de Medgies Reverend. D. Dni Thomae Decani Brassoviensis, et Plebani scriba praesentem paginam mancitate abundantem transumpsi e libro Decan. de Seepusi 1408.“ Item, ego vero 1594.“

Hoc transumptum transumpti detexerat ipse Benkó (teste Engel „Geschichte der Moldau“ p. 99) in codice sic dicto Kolbiano Archivi Capitularis Coronensis.

Has literas anni 1096. suppositas esse censent:

1) Schlötzer Krit. Saml. p. 500, qui ibidem in nota sequentia dicit: „Was Hr. Benkó Milk.“ von einem weit seltenen Milkovischen Bisthum weitläufig geschrieben hat, ist fast alles Fabel, und zum Theil zu Gunsten seiner Seckler... erdichtet.

2) Gebhardi. IV. p. 524. „Die Urkunde des Bischofs von Milkov die 1096 gegeben sein soll...“

*) Kezdi, Orbai, Sepsi.

**) An haec expressio siculis suffragari quaeat? consule „Sulzer Transalp. Dacien“ III. p. 579.

1) Urbani II. 2) Colomanni. 3) Lóff. 4) Gyalog.

hat so viele chronologische Fehler, dass sie für nichts anders, als für eine neue Erdichtung gehalten werden kann.

3) Engel „Geschichte der Moldau“ p. 99 est ejusdem cum Schlötzero opinionis, de reliquo autem censet p. 100 literas has non anno 1096, sed circiter 1518 emanatas fuisse.

4) Sulzer „Transalp. Dacien“ III. p. 546 usque 569.

Not'a Red. Transilv. Credemu că este loculu aici de a insemna, inse numai pentru incepetori in istori'a patriei, că episcopi'a dela Milcovu a datu si mai dă istoriciloru până in dio'a de astadi forte multu de lucru, era acesta nu numai d'in interesu si d'in punctu-de vedere unguero-secuiescu, ci si totu-unadata d'in punctu-de vedere alu coronei unguresci, apoi si d'in alu jurisdictiunei eclesiastice a papei dela Rom'a, séu preste Moldov'a intrega, séu incai preste un'a parte a acelei tieri. Vede inse ori-cine, că scrutatorii unguri si sasi până aci tocma pentru aceea nu si ajunsera scopulu, pentrucă nu s'au apucatu de lucru aparati de ori-ce preocupatiune, si nationale, si religiósá. Vendiutati că pe la a. 1854 regimulu austriacu voiá se aiba istori'a episcopiei dela Milcovu (a carei astadi neci urma nu se mai afla), pentrucă si cu ajutoriulu aceleia se póta forma pretensiunea sa asupra Moldovei titulu coronae Regni Hungariae. Déca cineva voiesce se aiba tóte documentele căte se voru fi aflându si de cumu-va se voru fi aflandu, despre asemenea episcopia că si cea dela Milcovu, mérga la Rom'a, caute documente in bibliotecele si in archivele de acolo; apoi întórca-se cu dn. Miklosich s. a. la Constantinopole, si se caute cătu mai e de cautatu.

(Va urma.)

D'in glossariulu societatei academice.

(Continuare.)

AGIOTAGIU, s. m., gallice: agiotage, formatu d'in precedentele agio, prin intermediulu verbului urmatoriu agiotare: 1) jocu aleatoriu in cetatile comerciale, prin care capitalistii redica sau scadu pretiulu certoru fonduri publice spre a le speculá in folosulu loru, jocu prin care unii se inavutiescu forte, era altii se ruina cu totulu; — 2) intrige, urditure ascunse si neoneste, prin cari unii cauta, in folosulu loru, a urcá sau a scadá pretiulu fonduriloru publice, spre a se inavuti currendu si fora labore; — 3) prinsore a jucatoriloru pre scaderea sau urcarea pretiului certoru lucruri de vendiare la una epoca determinata; — 4) beneficiu nemesuratu, usura, cameta.

AGIOTARE, agiotediú, v., a face agiotagiu; a practicá agiotagiulu; gallice: agioter.

AGIOTATORIU, -tória, s. adj., care agiotedia, practica agiotagiulu.

AGIU, vedi agio, d'in care agiu ar fi form'a romanisata.

AGIU si HAGIU, s. m., vorba si de origine si de forma turcésca: cellu ce callatoresce sau a callatoritu, spre inchinare, la locurile sancte, religionis causa peregrinans, qui piam peregrinationem obiit, peregrinu, gallice: pèlerin; — proverbii: a se face agiu = a se ruina, a seraci.

AGLICA, s. f., una flore: angelica, angelica, gallice: angélique.

AGNETIU si AGNIU, s. m., bucata de pane de forma aproape cubica, ce preutulu talia cu osti'a si scote d'in mediloculu altei pane mai mare, numita prescura. Prin acesta operatione mystica se figuredia junghiarea miellului lui Domnedieu, si cu particele d'in agnetiu credentiosii se comunica cá cu corpulu lui Chistu. — Se fia acesta vorba si de origine si de forma slavica? Sau fundulu ei este romanicu, d'in agnus = miellu, si numai forma a luatú slavica prin trecerea sea prin limb'a slavica?

AGONISELA, s. f., d'in agonisire, castigu; avere strinsa cu sudore si labore: lucrum, quaestus, peculium.

AGONISIRE, agonisescu, v. tr., ἀγωνίζω, si mai allessu sub form'a media, in care are si insemnarea vorbei romane: ἀγωνίζομαι, proprie: a se luptá cu inversionea, si de aci: a si procurá ceva cu mare lupta, a castigá cu anevoientia, a si stringe si face una stare, unu fondu de avere, cu mari sudori si labori, lucrari, lucrum facere, rem comparare. — Fiendu ca verbulu románú are una insemnare, care la ἀγωνίζομαι numai in grec'a antica si classica se pote aflá, era in grec'a moderna nu esiste; si fiendu ca acellu-asi verbu se afla in gur'a poporului romanu mai d'in tote partile; de acea-a nu se pote admite cá vorb'a agonisire cu derivatele ei se se fia introdussu in limb'a romana d'in grecesc'a moderna la una epoca posteriore, cu Fanariotii, de essemplu, ci a cautatu se esista in limba d'in tempuri forte vechie.

AGONISITA, s. f., proprie participiu femininu d'in verbulu agonisire, luatú cá substantivu, de acea-asi insemnare cu a agonisela. Form'a masculina agonisitu inca este in usu.

AGONISITORIU, -tória, s. adj., care agonisescu.

AGRAFA, f. mai pucinu bene: agrafu, m. acu sau torta, cu care se prinde unu vestmentu la peptu: fibla, fibula, uncinus, gallice: agrafe. — Etymologi'a d'in grecescele: ἀγρα = prinsura, si ἀγή = pipaire, nu este de locu probabile; mai aproape de addeveru ar fi a derivá vorb'a d'in celticulu craff = carligu, sau d'in germaniculu greifen, anglic. grape, de unde pote si in romanescu: grapa, grapisú, etc.

AGRAFIORA, mai pucinu bene: agrafioru, s., deminutivu d'in agrafa, agrafa mica.

AGREABLE, adj., gallice: agréable = placutu, neologismu ne-admissibile in limb'a romána: ca-ci agréable s'a formatu d'in verbulu agréer = placere, corruptu d'in agradare, si acestu-a de asemene corruptu d'in aggratare, care ar fi unu compusu d'in ad si gratus = placutu. Neci verbulu asiá dera agréer nu pote intrá in limb'a romána sub form'a agreare, de essemplu, neci derivatele: agréable, agrément, sub formele: agreabile, agreamentu.

AGRISIA si AGRISIA, s. f., poma de agrisiu, (grossulariæ acinus), gallice: groseille; cu insemnare de struguru necoptu sau sucu d'in ellu, adeca agurida: italice agresto, ispanice agraz, portugalice agraco, provenc. agras, vechiu gallic. aigret. — Dictionariulu d'in Bud'a da numai plur. agrisi, si inca cá masculinu, fora se dea de locu numele arburellului sau tufe ce produce acestu fructu, déra in Romani'a libera se aude in gur'a poporului atátu numele fructului in amendoue numerele de genu femininu: agrisia, agrisie, cătu si allu arburellului de genu masculinu: agrisiu, agrisi. In acellu-asi dictionariu se da vorbei agrisi si insemnarea de struguru necoptu sau sucu d'in acestu-a, insemnare ce au, cumu se vede d'in celle susu citate, formele acelleiasi vorbe in alte limbe romanice, déra care in Romani'a libera, se espreme prin vorb'a agurida, care este probabile de acea-si radecina cu agrisia, agrisiu, (vedi vorb'a agurida). — Ce s'attinge acumu de etymologi'a vorbeloru: agrisia, agrisiu, nu mai incupe indouentia ca elle deriva d'in acer = acru, prin trecerea lui c in g, asiá de commune nu numai in limb'a nostra, ci si in celle alte limbe romanice. Numai suffissulu si tonulu pre antepenultima potu presentá orecare greutate: se fia venitu aceste neregularitati prin influenti'a pronuntiei ungurescului: egres, imprumutatu negresitu de Unguri de la Romani, cá si aciellu sau aciellu (vedi acióia)? — Acesta-a este mai multu cá probabile, si vorbele cu accentu correctu aru suná: agrisia, agrisiu; apoi in respectulu suffissului, form'a agraz d'in limb'a ispanica, in care Z respunde de ordinariu cu ci sau ti siuerate, duce la formele române; agrecia, agreciu, sau: agretia si agretiu; si ultim'a forma redusá la cea ceruta de etymologia ar dá formele: acretia, acretiu. In fine form'a: acretia ne dá esplecareá rationale a trecerei lui c in g d'in vorbele: agretia, agretiu; limb'a a avutu astufelu a evitá confusionea intre doue con-

cepte, d'in cari unulu abstractu: acretia = acrime, altulu concretu: acretia = agretia = agresia, sucu acru, poma acra. M. — Nu cumu-va este si agrestis in jocu? L.

AGRISIU si ágresiu, s. m., arburellu sau tufa care produce agrisie, (grossularia), gallice: groseillier. (Vedi si agrisia.)

AGUDA, s. f., fructu de agudu (vedi acésta vorba).

AGUDU, s. m., arbore care da agude si a carui frundia este buna de nutritu viermi de metasse. Inse acestu arbore se chiama asiá mai allessu in Moldavi'a, cumu si fructulu lui, aguda, era in tíerr'a romanéscá arborele se numesce dudu, si fructulu seu dudu; in multe parti inse alle tierrei romanesci, cumu si in alte provincie locuite de Románi, vorb'a arborele se chiama muru, precandu numirea de mura se applica de cei mai multi Románi, la fructulú arborellului sau tufei numite rugu. Vorbele dudu si dudu sunt de origine perseana, éra agudu si aguda de origine necunoscuta; si de acea-a nu sunt de preferitu celei de origine romanica: muru, morus, gallice: mûrier; mura, morum, gallice: mure, de si mura insemna si fructulu rugului, déra acesta se intempla si in limb'a latina, in care morum se chiama si fructulu arborelui morus = muru (agudu, dudu), si fructulu tufei rubus = rugu.

AGURIDA, s. f., *áγουρίδα*, 1) struguru necoptu, uva acerba, *óμφαξ*, gallice: verjus; 2) sucu de struguru necoptu, omphacium, gallice: verjus, italic. agresto, ispanice agraz, provenc. agras, vechiu gallic. aigret; — proverb.

Agurid'a s'a facutu miere, d'in supperatu ce éra cineva s'a impacatu pre deplenu. — Cu tote ca dicu si grecii moderni *άγουρίδα*; déra fiendu ca vorb'a greca antica si classica este pentru acestu conceptu, *óμφαξ*; fiendu ca in acésta limb'a, de si essiste radecin'a *άκ* = ac, latinesca, inse prin insemnarile vorbeloru, la cari a datu nascere acésta radecina, nu se pote justificá intielleseulu vorbei agurida; fiendu ca in fine, chiaru déca greculu modernu, ar fi formatu una vorba a sea propria d'in vechi'a radecina, dupo legile fonetice alle limbei selle, ar fi dissu *άγουρίδα*, éra nu *άγουρίδα*: de acea-a nu este probabile ca vorb'a grecesca se fia datu nascere celei romanesci. Intielessulu vorbei duce, cá si agrisia (vedi acésta vorba), totu la acru, a carui ultima radecina este ac. D'in acésta radecina se deriva, cu insemnarea de acru, afóra de vorbele: acer, acidus, acesco, acritudo, etc., si vorb'a acor = acretia. Acor iea in limb'a nostra form'a: acóre, d'in care s'a potutu derivá unu verbu: acorire, sau prin intunerecarea lui *o* in *u*: acurire. D'in acurire, prin trecerea lui *o* in *g*, asiá de commune nu numai limbei române, ci si celloru alte limbe romanice, s'a potutu transformá in agurire, d'in care apoi agurida, participiu feminin agurita, luatú cá substantivu, cu tenuea *t* stramutata in medi'a *d*, cumu s'au formatu si partida, parada, etc., d'in partita, parata, cu tote ca in limb'a popularia anevoia s'ar poté aflá unu allu douile essemplu de acésta stramutare a suffisului participiale *ta* in *da*. M.

(Atáta cá de proba d'in glossariu. Red. Trans.)

C O N S E M N A R E A

domniloru membrii ai asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului rom., cari cu ocasiunea adun. gen. X. tienuta in Naseudu au platitu atátu tace restante, cátu si pre a. c. 18⁶⁹/₇₀; apoi inscrierea memb. noui.

(Urmare.)

Numerulu curente	N u m e l e	Conditieuna	Locuinti'a	e membru		a u p l a t i t u						Observare
				vechiu	nou	tace restante		pro 18 ⁶⁹ / ₇₀		pentru diploma		
						pro	fr. cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	
61	Mich. Fagarasianu	preotu	Teure	—	1	—	—	5	—	1	—	
62	Prin dn. M. Fagarasianu cá colecta dela: Pavelu Popu Arteniú Spataríu Andreiú Carcu Basiliú Muresianu Ioane Brasifalaeanu Demetriú Muresianu	economu	Teure	—	—	—	—	1	—	—	—	
62	Cilica Sangeorzanu	"	"	—	—	—	—	—	50	—	—	
63	Simeonu Moldovanu	"	"	—	—	—	—	—	50	—	—	
64	Prin dn. Sim. Moldovanu cá colecta dela: Teodoru Albu Iosifu Coci Ioanu Tomuca Morariu Georgiu Carcu Petru Simonu Petru Iuganu Flore Moldoranu Vasiliú Chira Iacobu Carcu Georgiu Puiu Michaile Morariu Costanu Popu Elia Boteanu	invetiatoriu	Bethleanu	—	1	—	—	5	—	1	—	
		murariu	Bethleanu	—	—	—	—	—	1	—	—	
		petrariu	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		curatoriu	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		proprietariu	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	
		"	"	—	—	—	—	—	1	—	—	

Numerul curente	N u m e l e	Conditieuna	Locuinti'a	e membru		a u p l a t i t u						Observare		
				vechii	nou	tacse restante			pro 1869/70		pentru diploma			
						pro	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.		cr.	
	Petru Marzocu	proprietariu	Bethleanu	—	—					1				
65	Iosifu Popu	vicecapitanu	Siomeut'a	1	—	186 ⁸ / ₉	5	—	5	—	—	—	—	
66	Michaele Chechenesdi	protopopu	Casso Marmati'a	1	—	2 ² / ₃	5	—	—	—	—	—	—	
67	Ioane Tomoiaga	preotu	Selisce Marmati'a	1	—	2 ² / ₃	5	—	—	—	—	—	—	
68	Basilii Mihalca	protopopu	Visieu Marmati'a	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	pro 187 ⁰ / ₁
69	Basilii Mihalca jun.	teologu	" "	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
70	Nicolau Rusu	jude cercuale	Borgo Prundu	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	
71	Ioane Busitia	profesorii prepar.	Sigetii Marmati'a	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
72	Mich. Marina	preotu	Apsia de diosu Marm.	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
73	Simeone Botizanu	colabor. la Federat.	Pest'a	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
74	Ioane Filipanu	protopopu	Secu	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
75	Ioane Isipu	jude cercuale	Rodna	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
76	Alecsandru Buda	prop. si inspect. scol.	Remetu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
77	Ioane Muresianu	invetiariu	Strimtura Marmati'a	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
78	Teodoru Dumbrava	proprietariu	Budatelecu	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	post'a ultima Sz. Lenze.
79	Ioane Muresianu	"	Santu	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	post'a ult. Sz. Regen.
80	Alecsandru Onaciu	vicenotariu comit.	Gherl'a	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
81	Iustinu Popfii	profesorii	Oradea mare	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
82	Paulu Vela	"	"	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
83	Popu Ioane	protopopu	Vadu in Marmati'a	1	—	8 ⁸ / ₉	5	—	5	—	—	—	—	
84	Macsimu Lica	asesoriu	Naseudu	1	—	6 ⁶ / ₇	5	—	—	—	—	—	—	
85	Basilii Busdugu	"	"	—	1	—	10	—	5	—	—	—	—	
86	Nicolau Tamasi	cancelistu jud.	Borgo Prundu	—	1	—	25	—	5	—	—	—	—	
87	Iosifu Vulcanu	redactorii	Pest'a	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
88	Ioane cav. de Alduleanu	jude la trib. sup.	"	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
89	Georgiu Angialu	consiliariu in pens.	"	1	—	8 ⁸ / ₉	5	—	—	—	—	—	—	
90	Alecsandru Romanu	deputatu si profes.	"	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	pro 187 ⁰ / ₁
91	Dr. Galu Iosifu	jude la curtea cas.	"	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
92	Ioane Florianu	profiscalu	Naseudu	1	—	8 ⁸ / ₉	5	—	5	—	—	—	—	
93	Mich. Domide	invetiariu	Sangeorgiu	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	vedi Nr. cur. 51 in continuare.
94	Leontinu Luchi	vicecapitanu in pens.	Naseudu	1	—	—	5	—	—	—	1	—	—	
95	Florianu Porcius	vicecapitanu	"	1	—	5 ⁵ / ₆	5	—	—	—	—	—	—	
96	Ioachimii Muresianu	presied. jud.	"	1	—	6 ⁶ / ₇ , 7 ⁷ / ₈ , 8 ⁸ / ₉	15	—	5	—	—	—	—	
97	Alecsiu Onitiu	asesoriu jud.	"	1	—	5 ⁵ / ₆ — 8 ⁸ / ₉	20	—	5	—	—	—	—	
98	Teodoru Suitu	notariu com.	St. Sangeorgiu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
99	Leone Pavelia	profesorii gimn.	Borgo Tiha	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
100	Michaile Pavelu	vicariu	Naseudu	1	—	6 ⁶ / ₇	5	—	—	—	—	—	—	
101	Nicolau Balanu	notariu comit.	Slatina Marmati'a	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
102	Ioane Pavelu	vicenotariu jud.	Brasifaleu de susu	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
103	Ioane Pavelu	vicenotariu jud.	Naseudu	1	—	4 ⁴ / ₅	5	—	—	—	—	—	—	
104	Samsonu Marcianu	cancelistu jud.	Olpretu	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	
104	Michailu Bohatielu	subinspect. scolariu	Deesiu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
105	Ioane Margineanu	asesoriu jud.	Naseudu	1	—	4 ⁴ / ₅	5	—	—	—	—	—	—	d'in restantia.
106	Iosifu Balu	preotu	Ilva mare	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
107	Basilii Cornea	med. cerc. Marmati'a	Rosavlia	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	
108	Gregoriu Mateiu	comerciante	Sibiiu	1	—	8 ⁸ / ₉	5	—	100	—	—	—	—	obligat de statu evertata.
109	Teodoru Antonu	c. r. capit. in pens.	Naseudu	1	—	4 ⁴ / ₅ — 7 ⁷ / ₈	20	—	—	—	—	—	—	
110	Sigismundu Bartocu	r. medicu montanu	Rodn'a	—	1	—	—	—	5	—	1	—	—	
110	Ioane Toma	juratu comit.	Borhidu com. Satum.	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
111	Alecsandru Popu	jude cercuale	Capalnocu Monostoru	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
112	Iacobu Paveli'a	archivariu	Naseudu	1	—	5 ⁵ / ₆	5	—	—	—	—	—	—	
113	Ioane Popescu	protopopu	Mediasiu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
114	Georgiu Laslo	presied. la trib. urb.	Deesiu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	
115	Vasilii Tohati	jude procesuale	Chesia	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	
116	Visariou Romanu	insp. la banc'a trans.	Sibiiu	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	

(Va urma).

LITERARIU.

Catechismulu sanetatiei (Igien'a, Dietetic'a) intocmitu pentru poporul romanescu si scólele populare elementarie.

Catechismulu antropologicu, intocmitu pentru poporul romanescu (si scólele elementarie)

amenduo de Pavelu Vasiciu, dr. de medicina si chirurgia, magistru de obstetricia, consiliariu de scóle regescu in pensiune si asesoru consistoriale. Temisior'a. In tipografi'a lui Ernestu Steger. 1870.

Pretulu fia-caruia d'in acestea Catechisme este numai câte 25 cr. v. a., si se póte trage de a dreptulu dela dn. auctoriu d'in Temisior'a, séu si prin librarii, éra aici in Brasiovu se afla la dn. protopopu Ioanu Petricu.

Candu amu presupusu, cà multi barbati de scóla voru petrunde in curendu scopulu ce avù dn. dr. Vasiciu cu elaborarea acestoru carticele, nu ne amu insielatu de locu, pentrucà acelea au si inceputu a se introduce in mai multe scóle cá carti de lectura.

Macrobiotic'a séu **Maiestri'a** de a conserva viati'a omenésca, compusa de renumitulu medicu dr. Hufeland, tradusa in romanesc de dr. P. Vasiciu, tom. I. si II. costa acuma numai 1 fr. 50 cr. v. a., se afla si la acésta Red.

Antai'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali romane, compusa de I. Popescu, Sibiu 1870, anuntiatu si in Nr. 24 d'in a. tr., atunci inse fara pretiu, costa legata cu Manuducerea la unu locu, 35 cr., éra fara manuducere 25 cr. v. a.

Cine ar crede? pruncuti numai de câte 5—6 ani au si inceputu se citésca si totu-unadata se scrie dupa acestu ABCdariu.

Viati'a dupa mórte. Dedusa d'in misteriu fientiei omenesci si desiertatiunea celoru trecatorie. Prin Ioanu P. Papfu, preotu gr. cat. la institutul corectoriu transilvanu d'in Gherl'a. Clusiu 1870.

Cartea sant. Ioanu Chrisostomu despre preuti'a. Tradusa de acelasiu preotu, tipar. in Gherl'a 1869.

Ambele acestea carti fusera anuntiate inca si in unulu d'in Nrii a. tr.

De atunci incóce aflaramu cà aceleasi au fostu prea bene acceptate in acelea cercuri si clase de ómeni, care in midiuloculu materialismului de care este sbuciumata societatea europa mai alesu dela 1830 incóce, simtu profundu necesitatea de a'si inaltia ochii sufletesci cá si cei corporali dela pamentu càtra ceriu, a medita incái uneori asupra „vietiei dupa mórte," ceea ce ar trebui se faca fiacare mortoriu.

Cele cinci table mari de parete pentru istori'a naturale si anume pentru Zoologia, elaborate prea frumosu si figurele insocite de nomenclature romanesci si latinesc, precumu amu mai aratatu in recensiuena nóstra d'in an. tr., costa 12 fr. v. a., si se potu trage pentru scóle atátu de-a dreptulu dela

dn. editoriu Iulius Spreer (librari'a Sam. Filtsch) d'in Sibiu, càtu si prin redactiunea acestei foi.

INVITARE LA PRENUMERATIUNE

la foi'a politica septemanaria „Der Osten," care cu 1. Ian. si-incepe anulu alu patruea si, precumu in trecutu, asia si in viitoriu se va luptá pentru egal'a indreptatire a totororu natiuniloru si pentru cointielegerea popóreloru monarchiei austriace. Abonatiu la diuariulu „Osten" primescu regulatu iu fiacare septemana unu suplementu gratuitu, intitulatu „Das Wiener Sonntagsblatt," in care se voru publicá novelle, descrieri, anecdote, poesie, gaciture si charade cu cele mai pretiöse premiuri pentru deslegarile succese.

Pretulu de prenumeratiune pre unu patrariu de anu face, d'inpreuna cu costulu postale, numai 1 fr. 50 cr. v. a. Noii abonati pre un'a diumatate de anu primescu gratuitu romanulu: „Die Spione des Grafen Bismarck."

Prenumeratiunile sunt a se face la administratiunea lui „Osten" in Vien'a, Praterstrasse Nr. 50.

INSCIINTIARE.*)

In localitatile societatii pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a se voru tiené, conformu statuteloru ei, urmatóriele prelegeri publice.

1. „Despre teritoriulu locuitu de romani in diu'a de astadi," de dn. I. Sbiera. Dumineca in 20. Dec. 1870 (1. Ian. 1871). 2. „Despre istori'a fondului regilionariu gr. or. d'in Bucovin'a," de dn. S. Andrieviciu. Dumin. in $\frac{3}{15}$. Ian. 1871. 3. „Despre chipulu cumu póte invetiatoriulu desteptá si inaintá dragostea càtra natiune," de dn. I. Drogli. Dum. in $\frac{10}{22}$. Ian. 1871. 4. „Despre originea poporului romanu," de dn. I. Sbier'a. Dum. in $\frac{17}{29}$. Ian. 1871. 5. „Despre increstinarea romaniloru," de dn. M. Calinescu. Dum. in 24. Ian. (5. Febr.) 1871.

Aceste prelegeri sunt gratuite, dara d'in caus'a spatiului restrinsu alu localitatiloru se voru impartí bilete de intrare, pre cari doritorii si le potu procurá dela secretariulu societatii cu o dí nainte de tienerea fiacarei prelegeri dela 3 pàna 6 óre d. a.

Inceputulu fiacarei prelegeri la 5 óre d. a.

Cernauti in $\frac{15}{27}$ Dec. 1870. Comitétulu societatii.

*) Acésta inscintiare séu programa a Comitétulu societatei bucovinene, a sororei nóstre, o aflamu pe atátu de interesanta, pre càtu si intieptu si patriotica. Un'a d'in vechile nóstre dorintie, la a caroru implinire aspiraseramu, a fostu si acésta, cá se ajungemu órecandu a vedé tienenduse si la noi in diverse locuri si tienuturi, asia numite prelegeri, discursuri, disertatiuni publice, populare, inse seriöse, d'in sfer'a scientieloru, d'in istori'a natiunei si a patriei, cumu si d'in viéti'a nóstra nationale etc. Éca cà impulsulu ce s'a datu de càtiva ani incóce prin adunarile generali ale asociatiuniloru, succeseive petrunde totu mai departe, cercurile de activitate se largescu si se inmultiescu; diversele straturi ale societatei nóstre nationale incepu se simtia totu mai multu necesitatea de a conversa si invetia, cumu si de a'si asculta in limb'a nationale pe barbatiu devotati scientieloru; apoi sciutu este, cà in cele mai multe casuri vocea viia (viva vox) petrunde cu effectu mai mare decâtu liter'a mórta.

Red. Trans.